CANCERUL DE COL UTERIN – STUDIU RETROSPECTIV CAZUISTICA CLINICII OBSTETRICĂ GINECOLOGIE SIBIU ÎN PERIOADA 2001 - 2011

GEORGETA DIN [1], A. STRETEAN[2]

[1,2]*Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu*

Cuvinte cheie: *cancer de col, incidența, studiu retrospectiv*

Rezumat: *Folosind studiul retrospectiv asupra cazuisticii Clinicii OG Sibiu în perioda 2001-2011, lucrarea de față îşi propune să studieze ponderea intervențiilor chirurgicale pentru neoplasm de col uterin din totalul intervențiilor ginecologice operate clasic şi laparoscopic, în raport cu vârsta, gradul de paritate, stadialitatea clinică şi calea de abord chirurgical.*

Keywords: *cervical cancer, incidence, retrospective study*

Abstract: *The present paper has as objective the study of the frequency of the surgical interventions for the cervical neoplasm from the total number of gynecological interventions, classically or laparoscopically, rapported to the age, parity degree, clinical stadiality and the surgical approac, using a retrospective study on the cases in the Clinic of Obstetrics-Gynecology during 2001-2011.*

INTRODUCERE

Cancerul de col uterin reprezintă o patologie cu incidență crescută în țara noastră (locul I în Europa), şi deci şi în județul Sibiu. Cancerul cervical este a doua formă de cancer ca frecvență în toată lumea şi cel mai comun cancer al femeii în țările în curs de dezvoltare (1).

În S.U.A., cancerul cervical invaziv este a treia formă de cancer ginecologic.

În lucrarea de față s-a studiat cazuistica chirurgicală cu diagnosticul de neoplasm de col uterin operat în perioada 1 ianuarie 2001 – 15 mai 2011, în Spitalul Clinic Județean de Urgență Sibiu.

SCOPUL STUDIULUI

Scopul cercetării îl reprezintă evaluarea:

a. Incidenței globale a tratamentului chirurgical clasic şi laparoscopic în patologia malignă a colului uterin în clinica O.G. Sibiu.
b. Incidenței în raport cu intervențiile laparoscopice.
c. Incidenței în raport cu intervențiile clasice.
d. Incidenței intervențiilor chirurgicale clasice față de cele laparoscopice pentru cancer de col uterin.
e. Incidenței cazuisticii operate pentru cancer de col uterin în raport cu stadialitatea clinică.
f. Incidenței cancerului de col uterin în raport cu vârsta.
g. Incidenței cazuisticii cancerelor de col uterin în raport cu gradul de paritate.

MATERIAL ŞI METODA DE LUCRU

Materialul folosit în studiul este constituit din foile de observație şi din registrele de intervenții chirurgicale ale Secției de Ginecologie, metoda de cercetare constituind-o analiza cazuisticii operate pentru neoplasm de col uterin în Clinica Obstretică – Ginecologie Sibiu, în perioada 1 ianuarie 2001 – 15 mai 2011.

Principalele aspecte urmărite au fost: ponderea intervențiilor chirurgicale pentru neoplasm de col uterin din totalul intervențiilor ginecologice în perioada studiată, analiza cazuisticii operate în raport cu vârsta, gradul de paritate, stadialitatea clinică şi calea de abord chirurgical. Loturile de cercetare au cuprins un număr de 166 bolnave internate şi operate în perioada 1 ianuarie 2001 – 15 mai 2011, au fost luate în studiu totalitatea femeilor internate pentru neoplasm de col uterin în perioada studiată, la care s-a aplicat un procedeu terapeutic chirurgical.

REZULTATE ŞI DISCUȚII

a. Incidența globală

În perioada studiului în Clinica O. G. Sibiu au fost efectuate un număr de 4021 intervenții chirurgicale din care un număr de 166 cazuri (4,13%) au fost efectuate pentru cancer de col uterin în diferite stadii de evoluție; un număr de 3855 cazuri (95,87%) au fost efectuate pentru alte tipuri de patologie chirurgicală ginecologică.

Considerăm acest procent ca fiind semnificativ, el reflectând o pondere importantă a acestui tip de intervenție chirurgicală a acestui tip de patologie, în cadrul numărului total de intervenții chirurgicale efectuate.

Ponderea acestor intervenții este ridicată şi datorită faptului că în Clinică afluează şi cazuri din județe limitrofe (Vâlcea, Alba, Hunedoara etc.).

Tabelul nr. 1. Incidența intervențiilor chirurgicale pentru cancer de col uterin din totalul intervențiilor chirurgicale efectuate

Intervenții chirurgicale	Număr	Procent (%)
Intervenții chirurgicale pentru cancer de col uterin	*166*	*4.13*
Intervenții chirurgicale pentru alte afecțiuni ginecologice	3855	95.87
Numărul total de intervenții chirurgicale	4021	100

[1]Autor Corespondent: Georgeta Din, Spitalul Clinic Județean de Urgență Sibiu, Bd. Corneliu Coposu, nr. 2-4 Sibiu, România; e-mail: ginadin34@yahoo.com; tel +40-0723254897
Articol intrat în redacție în 28.05.2011 şi acceptat spre publicare în 24.10.2011
ACTA MEDICA TRANSILVANICA Decembrie 2011; 2(4)92-95

Figura nr. 1. Incidența intervențiilor chirurgicale pentru cancer de col uterin din totalul intervențiilor chirurgicale

b. Incidența în raport cu intervențiile laparoscopice

În perioada studiului în Clinica O.G. Sibiu au fost efectuate un număr de 577 intervenții chirurgicale laparoscopice. Dintre acestea, 42 au fost efectuate pentru cancer de col uterin, reprezentând 7.27%, din totalul intervențiilor chirurgicale laparoscopice. Pentru alte afecțiuni chirurgicale ginecologice s-au efectuat un număr de 535 intervenții chirurgicale, reprezentând 92.72%. Această pondere reflectă interesul deosebit al clinicii pentru implementarea tehnicilor chirurgicale laparoscopice în patologia genitală în general, și a celei de col uterin, în special. Pe plan mondial există destul de puține centre medicale în care această patologie este abordată laparoscopic. În tabelul nr. 2 și figura nr. 2 este reprezentată incidența intervențiilor chirurgicale pentru cancer de col uterin din totalul intervențiilor chirurgicale laparoscopice efectuate.

Tabelul nr. 2. Incidența intervențiilor chirurgicale laparoscopice pentru cancer de col uterin din totalul intervențiilor laparoscopice efectuate

Intervenții chirurgicale laparoscopice	Număr	Procent (%)
Pentru cancer de col uterin	*42*	*7.27*
Pentru alte afecțiuni ginecologice	535	92.72
Număr total	577	100

Figura nr. 2. Incidența intervențiilor chirurgicale laparoscopice pentru cancer de col uterin din totalul intervențiilor laparoscopice efectuate

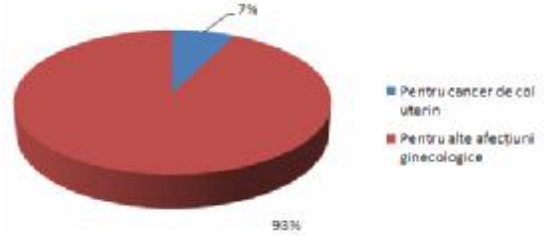

c. Incidența în raport cu intervențiile clasice

În perioada studiată, în Clinica Obstretică Ginecologie din Spitalul Județean Sibiu, s-au efectuat un număr de 3444 intervenții chirurgicale ginecologice, dintre care 124 de intervenții chirurgicale pentru neoplasm de col uterin, frecvența acestora fiind de 3,60% și 3320 de intervenții chirurgicale clasice pentru alte afecțiuni ginecologice, reprezentând 96,40%.

În tabelul nr. 3 și figura nr. 3 sunt reprezentate intervențiile chirurgicale clasice pentru neoplasmul de col uterin și pentru alte afecțiuni ginecologice.

Tabelul nr. 3. Incidența intervențiilor chirurgicale clasice pentru cancer de col uterin în raport cu intervențiile chirurgicale clasice pentru altă patologie ginecologică

Intervenții chirurgicale clasice	Număr	Procent (%)
Pentru cancer de col uterin	*124*	*3.60*
Pentru alte afecțiuni ginecologice	3320	96.40
Număr total	3444	100

Figura nr. 3. Ponderea diferitelor tipuri de intervenții chirurgicale clasice ginecologice

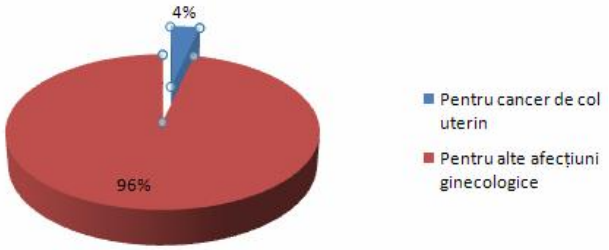

d. Incidența intervențiilor chirurgicale clasice față de cele laparoscopice pentru cancer de col uterin

Dintr-un total de 166 intervenții chirurgicale pentru cancer de col uterin, un număr de 124 au fost realizate pe cale clasică, reprezentând 74.69% și un număr de 42 au fost realizate pe cale laparoscopică, reprezentând 25.31%.

Ponderea mare a intervențiilor laparoscopice arată preocuparea pentru implementarea acestei tehnici chirurgicale și în patologia malignă a colului uterin, această tehnică fiind integrată în algoritmul terapeutic complex radiochirurgical al aceste patologii. Trebuie, de asemenea, evidențiată ponderea mare a acestor intervenții, având în vedere și faptul că acest tip de patologie poate fi abordat laparoscopic doar în stadii incipiente (stadiul O și stadiul I).

S-au efectuat, de asemenea, intervenții laparoscopice pentru completarea unor intervenții chirurgicale clasice efectuate suboptimal în alte servicii din țară sau în cel din Sibiu. Tehnicile de chirurgie minimal invazive reprezintă metode de elecție pentru efectuarea limfadenectomiei de completare a intervențiilor chirurgicale suboptimale. S-au efectuat și laparoscopii de stadializare și biopsie ganglionară în cancerul de col uterin, laparoscopia permițând o stadializare de tip chirurgical mult mai precisă decât stadializarea clinică preterapeutică.

Acest lucru permite fie evitarea unor intervenții dificile sau imposibil de realizat în stadii terapeutice avansate, fie stabilirea modalității de abord chirurgical pentru intervenția radicală ce urmează a fi efectuată. De asemenea, intervențiile de stadializare au fost efectuate și în scop de cercetare științifică pentru stabilirea unor protocoale terapeutice care să includă în algoritmul terapiei complexe și tehnica de abord laparoscopic.

În tabelul nr. 4 și figura nr. 4 este reprezentată ponderea intervențiilor clasice și laparoscopice dintr-un total de 166 bolnave operate pentru cancer de col uterin în perioada 1 ianuarie 2001 – 15 mai 2011.

Tabelul nr. 4. Incidența intervențiilor chirurgicale clasice față de cele laparoscopice pentru cancer de col uterin

Intervenții chirurgicale pentru cancer de col uterin	Număr	Procent (%)
Clasice	124	74.69
Laparoscopice	42	25.31
Total	166	100

Figura nr. 4. Incidența intervențiilor chirurgicale clasice față de cele laparoscopice pentru cancer de col uterin

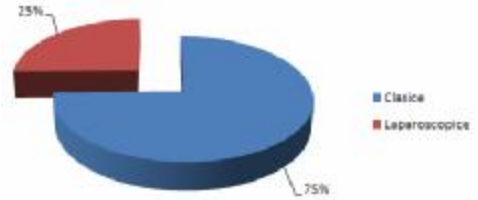

e. Incidența cazuisticii operate pentru cancer de col uterin în raport cu stadialitatea clinică

Stadialitatea clinică reprezintă elementul prognostic principal în privința cancerului de col uterin.(3) De aceea este extrem de important să se studieze incidența cazuisticii în raport cu stadialitatea clinică. Este, de asemenea, cunoscut faptul că rezultatele terapeutice sunt cu atât mai bune cu cât tratamentul se efectuează în stadii incipiente. Ar fi ideal ca acest tip de patologie să se trateze în stadiul preinvaziv sau să fie prevenit prin administrarea vaccinului specific. Din totalul celor 166 cazuri operate pentru cancer de col uterin, în stadiul O au fost operate 24 cazuri reprezentând 14.45%, în stadiul I, 56 cazuri reprezentând 33.73%, în stadiul II, un număr de 84 cazuri reprezentând 50.60%, în stadiul III şi IV câte un caz..

Dintre cazurile aflate în stadiul I (56 cazuri), un număr de 16 au fost stadiul IA, reprezentând 9.63% din total, iar în stadiul IB au fost 40 cazuri, reprezentând 24.09%. Pentru cazurile aflate în stadiul II, un număr de 20 (12.04%) au fost stadiul IIA, iar un număr de 64 cazuri (38.55%) au fost în stadiul IIB. În stadiul III a fost vorba de o singură bolnavă operată, fiind de fapt un stadiu IIIB reconvertit la operabilitate (stadiul IIB) după radioterapie.

Pentru stadiul IV, a fost un singur caz operat suboptimal efectuându-se doar histerectomie subtotală, faptul datorându-se unei stadializări eronate preoperatorii.

Se cunoaşte faptul că stadiile III şi IV se află în afara posibilității abordului terapeutic chirurgical (3). În ansamblu, doar 20% din patologia malignă a fost operată în stadiul clinic incipient preinvaziv. Acest lucru arată o lipsă de educație sanitară a populației feminine care se adresează tardiv serviciului ginecologic pentru diagnostic şi tratament specific. Arată de asemenea, faptul că organizarea actuală a sistemului sanitar este extrem de deficitară, în ceea ce priveşte depistarea precoce a cancerului de col uterin. Screening-ul citologic nu este funcțional în prezent în județul Sibiu, depistarea cancerului de col uterin fiind efectuată individual la adresabilitatea pacientelor.

Întrucât România în prezent ocupă locul I în Europa, în privința incidenței acestui tip de patologie, considerăm că depistarea precoce a cancerului de col uterin s-ar putea face eficient prin introducerea sistematică a metodelor cunoscute de depistare în masă a acestei patologii în județul Sibiu şi în țară. De asemenea, trebuie intensificate metodele de educație sanitară a populației feminine. În țările cu o bună organizare a rețelei de depistare a cancerului de col uterin, procentul cancerelor operate în stadiul incipient este de aproximativ 80%.

În tabelul nr. 5 şi figura nr. 5 este reprezentată procentual incidența cazuisticii operate în raport cu stadialitatea clinică

Figura nr. 5. Reprezentarea procentuală a stadializării clinice a cancerului de col uterin la bolnavele din perioada studiată

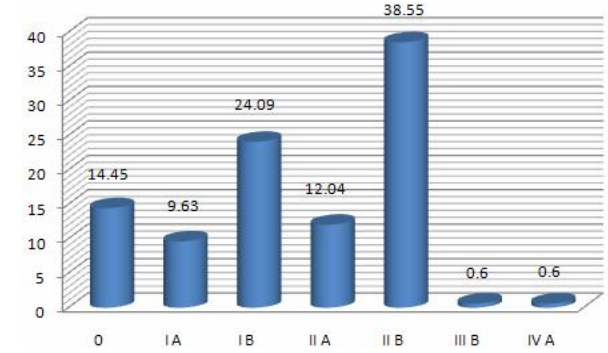

f. Incidența cancerului de col uterin, la cazuistica operată, în raport cu vârsta

Vârsta reprezintă un element prognostic important în cancerul de col uterin întrucât se cunoaşte faptul că la femeile tinere apar de obicei, carcinoame slab diferențiate care au o agresivitate evolutivă mai mare decât cancerele mai bine diferențiate histologic. Din literatură se cunoaşte faptul că incidența neoplasmului de col uterin este mai mare între vârsta 35 – 65 de ani şi este mai rară sub vârsta de 35 ani. Pentru acest criteriu s-a făcut următoarea împărțire pe grupe de vârstă: 24-30 de ani, 31-35 de ani, 36-40 de ani, 41-45 de ani, 46-50 de ani, 51-55 de ani, 56-60 de ani, 61-65 de ani, 66-70 de ani şi peste 70 de ani. Am analizat frecvența fenomenului global pentru toate bolnavele operate de neoplasm de col uterin.

Dintre cele 166 cazuri operate pentru cancer de col uterin, repartiția pe grupe de vârstă este următoarea: 24-30 ani = 5 bolnave (3.01%); 31-35 ani = 10 bolnave (6.02%); 36-40 ani = 16 bolnave (9.64%); 41-45 ani = 22 bolnave (13.25%); 46-50 ani = 36 bolnave (21.69%); 51-55 ani = 27 bolnave (16.27%); 56-60 ani = 19 bolnave (11.45%); 61-65 ani = 15 bolnave (9.04%); 66-70 ani = 9 bolnave (5.42%); Peste 70 ani = 7 bolnave (4.22%). Aceste date sunt concordante cu cele din literatura de specialitate privind incidența acestei patologii pe grupe de vârstă. Cea mai mică incidență s-a întâlnit la grupa de vârstă peste 70 de ani cu 7 bolnave (4,22%) şi la grupa de vârstă 24-30 ani cu 5 bolnave (3,01%).

În tabelul nr. 6 şi figura nr. 6 este prezentată incidența intervențiilor chirurgicale pentru neoplasmul de col uterin în raport cu grupele de vârstă studiate (numeric şi procentual).

Tabelul nr. 5. Incidența cancerului de col uterin pe grupe de vârstă

Intervenții chirurgicale pentru cancer de col uterin. Grupe de vârstă (ani)	Număr	Procent (%)
24 – 30 ani	5	3.01
31 – 35 ani	10	6.02
36 – 40 ani	16	9.64
41 – 45 ani	22	13.25
46 – 50 ani	36	21.69
51 – 55 ani	27	16.27
56 – 60 ani	19	11.45
61 – 65 ani	15	9.04
66 – 70 ani	9	5.42
peste 70 ani	7	4.22
Total	166	100

Figura nr. 6. Incidența cazurile operate pentru neoplasm de col uterin în raport cu vârsta

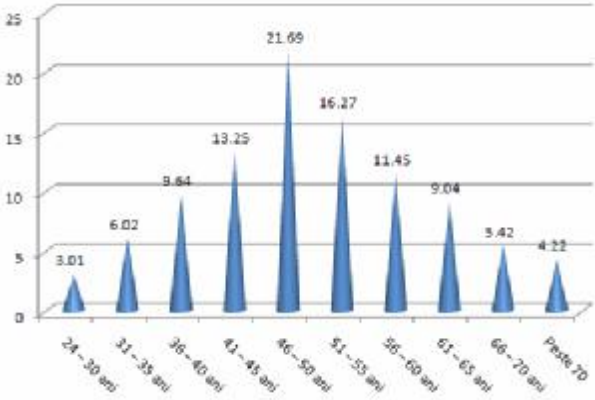

Tabelul nr. 6. Incidența cazuisticii operate în raport cu stadialitatea clinică

Stadialitate clinică		Std 0	Std I A	Std I B	Std II A	Std II B	Std III B	Std IVA	Total
Intervenții chirurgicale pentru cancer de col uterin	Număr	24	56		84		1	1	166
			16	40	20	64			
	%	14.45	33.73		50.60		0.60	0.60	100
			9.63	24.09	12.04	38.55			

g. Incidența cazuisticii cancerelor de col uterin operate în raport cu gradul de paritate

Din literatura de specialitate reiese că neoplasmul de col uterin este în special, apanajul persoanelor cu antecedente de naşteri multiple, avorturi şi viață sexuală „agitată". Se cunoaşte faptul că nuliparele fac destul de rar cancer de col uterin, iar femeile fără viață sexuală, în mod cu totul excepțional.

Din studiul efectuat rezultă că din 166 bolnave operate pentru neoplasm de col uterin, nulipare au fost 7, reprezentând 4.22% din cazuistica operată, primipare au fost 18 (10.84%), secundipare au fost 46 (27.71%), iar multipare au fost 95 reprezentând 57.23%. Aceste rezultate confirmă datele din literatură menționate mai sus, prin faptul că secundiparele împreună cu multiparele totalizează peste 80% din cazuri.

În tabelul nr. 7 şi figura nr. 7 este reprezentată numeric şi procentual frecvența cazurilor operate pentru neoplasm de col uterin în funcție de gradul de paritate al bolnavelor.

Tabelul nr. 7. Incidența cazuisticii cancerelor de col uterin operate, în raport cu gradul de paritate

Gradul de paritate		P=0	P=1	P=2	P≥3	Total
Cazuistica operată pentru cancer de col uterin	Număr	7	18	46	95	166
	Procent (%)	4.22	10.84	27.71	57.23	100

Figura nr. 7. Ponderea cazuisticii operate în raport cu numărul de naşteri al bolnavelor

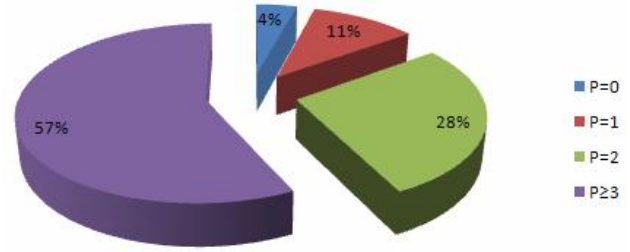

CONCLUZII

1. Cancerul de col uterin reprezintă o patologie cu incidență crescută în țara noastră (locul I în Europa), şi deci şi în județul Sibiu.
2. Dintr-un număr de 4021 de intervenții chirurgicale, efectuate într-o perioadă de 10 ani, 166 au fost pentru cancerul de col, efectuate în diferite stadii evolutive ale bolii, reprezentând 4,13%.
3. Căile de abord chirurgical au fost *cea clasică* şi *cea laparoscopică*, **în premieră pe plan național.**
4. Prin multiplele avantaje pe care le oferă, atât pentru bolnav, pentru sistemul sanitar, cât şi pentru societate, tehnicile chirurgicale laparoscopice pot fi şi trebuie să fie implementate în algoritmul terapeutic al acestei patologii.
5. Din studiul incidenței pe grupe de vârstă rezultă că cea mai mică incidență s-a întâlnit la grupa de vârstă peste 70 de ani cu 7 bolnave (4,22%) şi la grupa de vârstă 24-30 ani cu 5 bolnave (3,01%).
6. Din studiul incidenței cancerului de col uterin în funcție de gradul de paritate, rezultă că secundiparele împreună cu multiparele totalizează peste 80% din cazuri.
7. Din cercetările efectuate, rezultă că incidența în raport cu vârsta, gradul de paritate şi stadialitatea clinică pentru bolnavele din lotul cercetat au fost similare cu datele din literatură, privitoare la aspectele menționate.

BIBLIOGRAFIE

1. Dragomir D., Onofriescu M., Aspecte recente în tratamentul chirurgical conservator al uterului, Congresul Național de Obstetrică-Ginecologie, organizat de Societatea de Obstetrică-Ginecologie din România, Bucureşti, 19-23 octombrie, 2002;
2. Frumovitz M., Comparison of Total Laparoscopic and Abdominal Hysterectomy Radical for Patients With Early-Stage Cervical Cancer;
3. Schwartz S, Gregory P, Robert E, William H., Tratat de patologie chirurgicală, Editura Medicală, Bucureşti, 2003;
4. Stretean A., Chicea R., Histerectomia radicală laparoscopică, Al II-lea Congres Național al Asociației Române pentru Chirurgie Endoscopică şi alte Tehnici intervenționale, Cluj-Napoca, 15-17 septembrie 2004;
5. Stretean A., Chicea R., Rolul şi locul chirurgiei minimal invazive în tratamentul cancerului de col uterin, A III-a Conferință Națională de Ginecologie Oncologică, Revista Medico-Chirurgicală a „Societății de medici şi naturalişti" din Iaşi, vol. 108, aprilie-iunie 2004;
6. Stretean A., Cancerul de col uterin – Posibilități terapeutice chirurgicale, Congresul Internațional organizat de Academia Română – Al IV-lea Congres al Societății Româno-Germane de Obstetrică şi Ginecologie, Timişoara, 23-25 iunie 2005.